

Saukaitė-Duksienė Veronika (1909–1996) – lietuvių puoselėtoja Švenčionių krašte

Veronika Duksienė (Saukaitė) gimė 1909 m. gruodžio 19 d. Latvijoje, Rygoje. 1913 m. iš Rygos sugrįžo į Mėžionėlių kaimą, į tėvo tėviškę. Tais pačiais metais už Rygoje uždirbtus pinigus tėvas pradėjo ant savo žemės ties tuometine Švenčionėlių miesto riba statyti namą. Vos pabaigus šiaudais dengti stogą, 1914 m. prasidėjo Pirmasis pasaulinis karas. Tėvas buvo pašauktas į kariuomenę, mama liko su 3 mažamečiais vaikais. Kaizerinės Vokietijos okupacijos metais vokiečiai šiame nebaigame name buvo įsirengę arklides. 1918 m. tėvas grįžta iš karo, tačiau gyvenimas mažai kuo materialiai pagerėjo. 1918–1919 m. Vilniaus ir Švenčionių krašte buvo badas. Veronikai nuo mažens teko piemenauti. Ankstyvi piemenavimo metai pas buožes ir gimines, tai ne tik mažos mergaitės vargas, bet ir metai, kai ji išmoko daug įvairių liaudies dainų, papročių. Dainą ją lydėjo per visą jos ilgą gyvenimą, daina liūdesyje, varge, daina draugių rate, vėliau daina šeimoje, giesmė bažnytiniame chore ir taip iki pat mirties. Čia, Švenčionėliuose, prabėgo Veronikos vaikystės, jaunystės ir brandaus gyvenimo metai. 1920 m. Veronika mokėsi pas mokytoją Emiliją Švogžlytę, kurios namuose buvo įsikūrusi 3-jų skyrių pradinė mokykla. Nuo 1925 m. Veronika mokėsi Švenčionių lietuvių gimnazijoje. Besimokydama gimnazijoje, susidraugavo su Prane Stukėnaite-Dunduliene (1910–1991). Veronikos rankraščiuose yra išlikę prisiminimai apie judviejų draugystę. Nuo 1928 m. V. Saukaitė aktyviai įsitraukia į kultūrinį tautinį lietuvių gyvenimą, buvo viena iš lietuvių puoselėtojų lenkų okupuotame Švenčionių krašte. Dalyvavo įvairiuose jaunimo sambūriuose, gegužinėse, dainavo Lietuvos patriotines atgimimo ir liaudies dainas. 1938 m. ištekėjo už Juozo Duktos (1907–1948) ir greitai mirtis atėmė gyvenimo draugą. Liko 3 mažamečiai. Pokario laikotarpis buvo labai sunkus, trūko duonos, vaikams drabužių ir t. t. Tikėjo šviesesne ateitimi ir jai rūpėjo Švenčionėlių kultūrinis gyvenimas. Paraginta Švenčionėlių vidurinės mokyklos istorijos mokytojos Apolonijos Duksienės, pradėjo užrašinėti išmoktas liaudies dainas, liaudies papročius, rašė eilėraščius, pradėjo rašyti prisiminimus, norėjo išsaugoti šią medžiagą ateities kartoms. 1957–1991 metais bendradarbiavo su spauda („Tarybinė moteris“, „Tiesa“, „Lietuvos pionierius“, „Mūsų gamta“, „Naujas gyvenimas“, „Žvaigždė“ ir kt.) Paskelbta apie 40 straipsnių apie švietimą, kultūrą, gamtą, liaudies papročius, moralę ir t. t. 1959 metais ji buvo pakviesta į MA Lietuvių kalbos ir literatūros institutą, kurio darbuotojai į magnetofono juostą įrašė 38 jos padainuotas lietuvių liaudies dainas. Daugelį liaudies dainų ji išmoko iš savo mamos, taip pat kaimuose gandydama gyvulius. Jos sodrus balsas - tikra Dievo dovana - kilo Švenčionėlių bažnyčios skliautais. Veronika 1960–1963 metais giedojo bažnyčios chore. Gavo kunigo Broniaus Laurinavičiaus (1913–1981) padėkos raštą ir šventą paveikslą.

V. Duksienė taip pat domėjosi Švenčionėlių bei jų apylinkių istorija. Yra išlikę parašyti prisiminimai apie įdomesnes Švenčionėlių miestelio vietas. Būdama garbingo amžiaus ji buvo Švenčionėlių apylinkių gyvū enciklopedija. Paskutiniaisiais gyvenimo metais, jau sunkiai sirgdama veržte veržėsi iš Vilniaus į Švenčionėlius savo vaikystės, jaunystės ir brandaus amžiaus miestą. 1996 m. lapkričio 16 d. eidama 87 metus mirė Veronika Duksienė palaidota šalia vyro Švenčionėlių kapinėse.